

حمام سلطان

در دوران اسلامی رقابتی بر سر ساخت بناهای عمومی، از جمله گرمابه‌ها، در میان بزرگان و خیرین شکل گرفت. حمام‌های عمومی معمولاً به خرج و همت خیرین یا حاکمان شهر ساخته می‌شد. بعضی از گرمابه‌ها در نهایت وسواس و گشاده‌دستی بانی‌اش ساخته می‌شدند؛ از جمله همین حمام **سلطان میراحمد** کاشان که به یک قصر قاجاری می‌ماند تا یک حمام عمومی. معماران ایرانی برای تزئین حمام شهرهای اسلامی بیشتر سراغ آهک‌بری و کاشی‌می‌رفتند.

شست‌وشوی تن در اسلام است. با این حال ایرانیان حتی پیش از اسلام هم توجه خاصی به حمام و ساختمان آن داشته‌اند. تاریخچه گرمابه و ساخت حمام در ایران سابقه‌ای طولانی دارد و در درازای این دوران طولانی ساختمان گرمابه‌های ایرانی چنان کامل شد که ما حالا می‌توانیم مدعی باشیم کامل‌ترین و از نظر فنی پیچیده‌ترین حمام‌ها را در شهرهای کوچک و بزرگ ایران داریم.

پاکی و پاکیزگی همیشه آن‌قدر برای ایرانیان مهم و حیاتی بوده است که برای یافتن یک حمام عمومی در شهرهای ایران کافی بود فقط سری چرخاند. فقط در عصر صفوی در شهر اصفهان ۲۷۳ گرمابه یا حمام ایرانی ساخته شد و این تعداد را باید به گرمابه‌هایی که از قبل در این شهر دایر بودند اضافه کرد تا به تعداد گرمابه‌های این شهر در عصر صفوی رسید. یکی از دلایل این همه توجه، اهمیت پاکیزگی و

برای آشنایی بیشتر اسکن کنید.

متن و عکس: محمدمهدی بهمنی

کفش‌هایشان را در کفش‌کن‌ها قرار می‌دادند. اما برای شستن تن باید از پیچ‌وخم راهرویی می‌گذشتند و به گرم‌خانه می‌رسیدند که مخزن آب گرم یا خزینه در آن قرار داشت. فضاهای مختلف به‌وسیلهٔ راهروهای پیچ‌در‌پیچ و کوتاه به هم وصل می‌شدند تا بخار و گرما به این راحتی‌ها نتواند از حمام بیرون بزند.

هزار و یک کار

حمام فقط جایی برای شستن سر و تن نبود، مردم مویشان را در گرمابه کوتاه یا رنگ می‌کردند. اگر کسی قصد داشت حجامت کند تا خون کثیف از بدنش خارج شود، جایش در حمام بود. **ابوعلی سینا**، طبیب پرآوازهٔ ایرانی، عمل جراحی بیمارانش را در حمام انجام می‌داد. حمام جایی برای آبتنی در حوض‌های بزرگ هم بود و در سربینه می‌شد حتی گلوبی تازه کرد و شربت یا فالوده‌ای خورد.

می‌ماند که تقریباً ۴۷۰ کیلوگرم وزن داشته باشد. که به آن آب گُر می‌گویند همین نکته اندازهٔ حوض در حمام ایرانی را تعیین کرده است. از دیگر تدبیرهای معماران ایرانی در ساخت حمام، راه‌حلی برای گرم کردن آن بود. آن‌ها در کف حمام کانال‌هایی به نام «گربره‌رو» ایجاد می‌کردند که دود مواد سوختی مورد استفاده برای گرم کردن آب، به داخل آن‌ها هدایت می‌شد و حمام از کف شروع به گرم شدن می‌کرد.

پیچ و خم گرمابه

گرمابه‌های ایرانی فضاهای مختلف و متنوعی داشتند. مثلاً «سربینه» نخستین و سردترین فضایی است که مراجعان به آن وارد می‌شدند. مشتریان در این فضا رخت و لباس از تن بیرون می‌کردند و

پنجره‌هایی روی سقف

این گنبد‌های مشبک که از جنس آجر و شیشه هستند، روزنه‌های ورود نور و هوا به داخل گرمابه به حساب می‌آیند. برای آنکه آب قنات که در سطح زمین و یا پایین‌تر از سطح کوچه قرار داشت، در حمام‌های ایرانی بچرخد و در دسترس مشتریان حمام قرار بگیرد، بنای گرمابه را در دل زمین می‌گذاشتند. همچنین این کار باعث می‌شد تا گرم کردن فضای حمام آسان‌تر باشد. با این حساب تنها راه تأمین روشنایی گرمابه سقف گنبدی شکل آن بود.

حساب و کتاب حمام

در حمام‌های ایرانی همه‌چیز حساب و کتاب داشت؛ از جمله حجم حوض‌های آب. در آداب طهارت دین اسلام، تن را باید به آب پاک سپرد. در این آداب آبی با تماس نجاست به آن پاک

